

BOLALARDA MUSIQIY TA'LIMY O'YINLAR VOSITASIDA MUSIQIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

**ChDPU San'atshunoslik fakulteti,
Musika ta'limi yo'nalishi 1-kurs talabasi
Ismoilova Rano Ravshan qizi**

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda musiqiy ta'limiy o'yinlarning ahamiyati yoritiladi. Musiqiy o'yinlar bolalarda ritmni his qilish, musiqani eshitish, qo'shiq kuylash va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, maqolada musiqiy o'yinlarning turlari va ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: musika, musiqiy ta'limiy o'yinlar, musiqiy qobiliyat, maktabgacha ta'lim, ritm, estetik tarbiya, ijodkorlik, diapazon.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, estetik tarbiya va ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish jarayonida musika muhim o'rin tutadi. Musika bolalarning his-tuyg'ularini boyitadi, tasavvurini kengaytiradi hamda ularning ruhiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bolalarda musiqaga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun turli metod va vositalardan foydalaniladi. Shular qatorida musiqiy ta'limiy o'yinlar samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. O'yin faoliyati bolalar uchun tabiiy va qiziqarli jarayon bo'lib, ular orqali bolalar yangi bilim va ko'nikmalarni oson o'zlashtiradilar[1].

Musiqiy ta'limiy o'yinlar bolalarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi maxsus tashkil etilgan pedagogik faoliyatdir. Ushbu o'yinlar jarayonida bolalar musika tinglaydi, ritmni his qiladi, qo'shiq kuylaydi hamda musika ohangiga mos harakatlar bajaradi. Bu jarayon bolalarda musiqiy eshitish qobiliyati, ritmik sezgi va ijodiy tafakkurni shakllantirishga yordam beradi.

Bolalarda musiqiy qobiliyatlarning shakllanishi bir necha muhim jihatlar orqali amalga oshadi. Birinchidan, musika tinglash orqali bolalar turli ohanglarni farqlashni o'rganadilar. Bu esa ularning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi[2].

Ikkinchidan, qo'shiq kuylash jarayonida bolalarda ovoz diapazoni, talaffuz va nafasni to'g'ri ishlatish ko'nikmalari shakllanadi. Uchinchidan, ritmik o'yinlar orqali bolalar musika tempini va ritmini his qilishni o'rganadilar.

Musiqiy ta'limiy o'yinlarning bir nechta turlari mavjud. Masalan, ritmik o'yinlar bolalarning harakatlari orqali musika ritmini anglashiga yordam beradi.

Eshitish o'yinlari esa bolalarga turli musiqa asboblari tovushini farqlashni o'rgatadi. Harakatli musiqiy o'yinlar esa bolalarning jismoniy rivojlanishi bilan birga estetik didini ham shakllantiradi. Maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning har tomonlama rivojlanishida musiqa muhim o'rin egallaydi. Musiqa nafaqat estetik didni shakllantiradi, balki bolalarning his-tuyg'ularini boyitadi, tasavvurini kengaytiradi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ayniqsa, musiqiy ta'limiy o'yinlar orqali bolalarda musiqaga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish samarali usullardan biri hisoblanadi [3].

Musiqiy ta'limiy o'yinlar – bu bolalarning yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilgan, musiqa orqali bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladigan faoliyatdir. Bunday o'yinlar jarayonida bolalar musiqa tinglaydi, ritmni his qiladi, qo'shiq kuylaydi va turli harakatlar orqali musiqaning mazmunini ifodalaydi. Natijada ularda musiqiy eshitish qobiliyati, ritmni his qilish, ovoz bilan ifodalash kabi ko'nikmalar shakllanadi.

Bolalarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda turli o'yin turlaridan foydalanish mumkin. Masalan, “Ritmni takrorla” o'yini orqali bolalar berilgan ritmni qo'l chalish yoki musiqa asboblari yordamida takrorlaydilar. Bu o'yin bolalarda ritmni his qilish va diqqatni jamlash qobiliyatini rivojlantiradi. “Qaysi cholg'u ijrosi?”, “Tinglab top” kabi o'yinlar esa bolalarning musiqiy eshitish qobiliyatini kuchaytiradi [4].

Shuningdek, harakatli musiqiy o'yinlar ham katta ahamiyatga ega. Bunday o'yinlar davomida bolalar musiqa ohangiga mos harakatlar bajaradilar, raqs elementlarini o'rganadilar va musiqaning kayfiyatini his qilishni o'rganadilar. Bu esa ularning jismoniy rivojlanishi bilan birga estetik didining shakllanishiga ham yordam beradi.

Musiqiy ta'limiy o'yinlar bolalarda ijodkorlikni ham rivojlantiradi. Masalan, bolalarga oddiy musiqa asboblari berilib, mustaqil ravishda ritm yaratish yoki qo'shiq ohangiga mos harakatlar o'ylab topish taklif etilishi mumkin. Bunday faoliyat bolalarda erkin fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantiradi va musiqiy ta'limiy o'yinlar bolalarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Pedagoglar uchun musiqiy ta'limiy o'yinlarni tashkil etishda bolalarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va individual imkoniyatlarini hisobga olish muhim hisoblanadi. To'g'ri tashkil etilgan musiqiy o'yinlar bolalarda musiqaga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi va ularning estetik didini boyitadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqiy ta'limiy o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu o'yinlar orqali bolalarda musiqani tinglash, ritmni his qilish, qo'shiq kuylash va harakat orqali ifodalash ko'nikmalari shakllanadi. Shuningdek, musiqiy o'yinlar

bolalarning estetik didi, ijodiy tafakkuri va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy ta'limiy o'yinlardan keng foydalanish bolalarning har tomonlama rivojlanishida muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova V. M. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 240 b.
2. Qodirov R. R. Musiqa tarbiyasi metodikasi. – Toshkent: Muzyka, 2016. – 192 b.
3. Abdullayeva M. A. Bolalar musiqa tarbiyasi asoslari. – T. Fan va texnologiya, 2017. – 180 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. Ilk qadam: maktabgacha ta'lim muassasalari uchun davlat o'quv dasturi. – Toshkent, 2018. – 112 b.